

FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Tezcan KARTAL*
Adem TAŞDEMİR**

ÖZET

Bu çalışma, fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin yüklediği anlamları betimlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada nicel araştırma desenlerinden tarama deseni kullanılmıştır. Çalışma grubunun oluşturulmasında, seçkisizlik ilkesi temel alınarak 2010–2011 eğitim öğretim yılı Ahi Evran Üniversitesi Fen Bilgisi Öğretmenliği Ana Bilim Dalında öğrenim görmekte olan 1. ve 4. sınıf öğrencileri arasından tesadüfi olarak seçilen 197 öğrenci oluşturmuştur. Fen Bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış öğretmenlik mesleği görüş formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde, içerik analizi tekniklerinden kategori analizi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; Fen Bilgisi öğretmen adaylarının yaklaşık yarıya yakınının istekli olarak öğretmenlik mesleğini tercih ettikleri ve etkili öğretmeni tanımlarken öğrenme ve öğretme süreci kategorisi ile ilgili cevaplar verdikleri ortaya çıkmıştır. Genel olarak, 4. sınıf öğrencilerinin formasyon bilgisi anlamında daha teknik kavramları kullandıkları ve uygulama yönüyle ihtiyaçlarının şekillendiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Fen Bilgisi öğretmen adayı, öğretmenlik mesleği, görüşler.

PRE-SERVICE SCIENCE TEACHERS' OPINIONS ABOUT THE TEACHING PROFESSION

ABSTRACT

This study aims to reveal the perceptions of pre-service science teachers about the teaching profession. In this study, survey method which is one of the methods of quantitative research design was used. Random sampling was employed in this study, and study group included 197 students that were randomly selected from among the 1st and 4th year pre-service science teachers in the Education Faculty of Ahi Evran University during 2010-11 academic year. The data were collected through semi-structured opinion form about teaching profession which was developed by researchers to be able to find out the perceptions of pre-service science teachers about the profession. Categorical analysis which is one of the content analysis techniques was used in this study. According to the results of this study, it was observed that nearly half of the pre-service science teachers chose this profession willingly and used learning and teaching category processes while defining the characteristics of an effective teacher. In general, it was

* Arş.Gör., Ahi Evran Üniv., Eğitim Fak. Fen Bilgisi Öğretmenliği ABD, Kırşehir, e-posta: tezcankartal@gmail.com

** Yrd.Doç.Dr., Ahi Evran Üniv., Eğitim Fak. Sınıf Öğretmenliği ABD, Kırşehir, e-posta: ademtasdemir@ahievran.edu.tr

seen that 4th year pre-service science teachers used more technical terms regarding professional knowledge and that their needs were identified through practice.

Key words: Pre-service science teachers, teaching profession, opinions.

1. GİRİŞ

Dünyanın hızla değiştiği günümüzde, eğitimin amacı çağdaş dünyadaki değişimlere ayak uydurabilecek yeterlilikte ve nitelikte bireyler yetiştirmektir. Bireylerin çağdaş dünyanın gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatılması iyi bir eğitim sisteminin yanında, nitelikli bir öğretmen kadrosu ile sağlanır (Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005). Öğretmen yeterliği eğitim kalitesini doğrudan etkileyen önemli bir faktördür. Öğretmenlik mesleği alan bilgisi, genel kültür ve pedagoji bilgi ve becerisini gerektiren bir meslek dalıdır (Çakan, 2004; Kılıç, 2003). Toplumun aydın üyeleri olan öğretmenler, günümüz şartlarına göre hem alan bilgisi bakımından hem de pedagojik yeterlilikleri bakımından en iyi şekilde yetiştirilmelidir. Öğretmenlerin sadece alan bilgisi ile donatılmış olmaları günümüzdeki eğitim ve öğretim faaliyetlerinin eksiksiz yürütülmesi anlamını taşımamaktadır (Çiltaş ve Akıllı, 2011).

Eğitim-öğretim faaliyetlerinin istenilen amaca ulaşabilmesinde en önemli unsurlardan biri öğretmendir. Çünkü öğretmen nitelikleriyle öğrencilerin istenilen davranışları kazanmalarında etkili bir rol oynamaktadır (Özbek, 2007). Bir ülkenin geleceğinin mimarı, öğretmenlerdir. Siyasetçisini, mühendisini, doktorunu, avukatını, öğretmenini, askerini, polisini kısacası toplumun her kesiminde hizmet veren insan gücünü yetiştirenler hep öğretmenlerdir. Ülkelerin kaderlerinde öğretmenler çok önemli roller oynamaktadır. Öğretmenler, eğitim sisteminin en temel ögesidir (Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005).

Öğretmenlik, toplumu tüm yönleriyle etkileme gücüne sahip mesleklerin başında gelmektedir. Üstlenilen sorumluluk, toplumsal beklentiler ve kazanılması gereken özellikler dikkate alındığında, öğretmenliğin herkes tarafından yapılamayacak bir meslek olduğu kolayca anlaşılmaktadır (Şimşek, 2003). Ülkemizde öğretmen yetiştirme işi eğitim fakültelerince yürütülmektedir. Buralarda yetiştirilen öğretmenlerin niteliği büyük ölçüde öğretmen adaylarının seçimi, hizmet öncesi eğitimleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik algılarıyla yakından ilgilidir (Şimşek, 2003). Öğretmenlik mesleğinde başarılı olabilmek ancak öğretmenliği sevmekle mümkün olabilir (Sağlam, 2008). Yetiştirilen öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğine ilişkin yeterlikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik algıları, mesleklerini etkili bir şekilde yürütmeleri için oldukça önemlidir. Hizmet öncesinde öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik geliştirecekleri olumlu düşünceler hem kendilerinin okuldaki başarılarını artıracak hem de ileride nitelikli öğretmenler olmalarına yardımcı olacaktır (Semerci, 2001).

Terzi ve Tezci (2007)' ye göre mesleğe yönelik tutum ve algılar mesleki yeterlilik algılarını ve meslekteki başarıları etkilemektedir. Mesleğe ilişkin algıları olumlu olan öğretmen, mesleğini severek ve işini en iyi şekilde yapma gayretinde olacaktır. Eğer öğretmenin mesleğine ilişkin algıları olumsuz ise bu durum davranışlarına yansı-

arak öğrencileri üzerinde olumsuz etkiye sebep olacaktır. Çünkü öğretmen, öğrencileri için modeldir (Çetinkaya, 2009). Hemen her mesleğin ürünlerindeki hatalarını telafi etmek mümkündür; ancak, öğretmenin ürünündeki hataları telafi etmek çoğu zaman mümkün değildir (Özbek, Kahyaoğlu ve Özgen, 2007). Böylesine önemli olan öğretmenlik mesleğinde, öğretmenlerin mesleğini etkin ve etkili bir şekilde yapmaları beklenmektedir. Bu çerçevede etkili öğretmen davranışları ön plana çıkmaktadır. Woolfolk (1990) tarafından tanımlanan etkili öğretmenin rolleri şunlardır (akt. Açıköz, 2003): (1) Öğretim uzmanı (2) Güdüleyicilik (3) Yöneticilik (4) Liderlik (5) Rehberlik (6) Model olma.

Özbek, Kahyaoğlu ve Özgen (2007)'e göre, öğretmenlik mesleğini seçen öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği hakkında ne düşündükleri ve nasıl düşündükleri araştırılması gereken bir konudur. Bu çerçevede literatüre bakıldığında da, sınıf öğretmenliği, ortaöğretim alan öğretmenliği, pedagojik formasyon sertifikası programı öğretmen adaylarının mesleğe yönelik algıları ve tutumları üzerinde pek çok araştırmanın yapıldığı görülmüştür (Çapa ve Çil 2000; Gökçe 2001; Semerci 2001; Gürbüz Türk ve Genç 2004; Çakır, 2005; Öztürk, Doğan ve Koç 2005). Bununla birlikte Fen Bilgisi Öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin görüşlerine yönelik çalışmalar sınırlı düzeydedir (Semerci, 1999; Erdem ve Şimşek, 2000; Gökçe, 2001; Onural, 2001; Şen ve Erişen, 2002; Gürbüz Türk ve Genç, 2004; Övet, 2006; Özbek, 2007; Özbek, Kahyaoğlu ve Özgen, 2007; Çermik, Doğan ve Şahin, 2010; Özsoy, Özsoy, Özkara ve Memiş, 2010). Fen Bilgisi Öğretmen adaylarının, bu gün için sahip oldukları düşünceler onların ileri öğretmenlik meslek hayatını yönlendirmede etkili olacağı düşünüldüğünde, fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik meslek görüşlerinin belirlenmesi ve buna yönelik öğretim sürecinin şekillendirilmesi önemlidir. Bu kapsamda araştırmada aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

Fen Bilgisi Öğretmen adaylarının;

1. meslek seçiminde etkili olan faktörler nelerdir?
2. etkili bir öğretmen özellikleri nelerdir?
3. alınan eğitim sürecinde alan bilgisine yönelik görüşleri nelerdir?
4. alınan eğitim sürecinde pedagojik bilgisine yönelik görüşleri nelerdir?
5. geleceğin öğretmenlerinde bulunmasını istedikleri özellikler nelerdir?

2. YÖNTEM

Araştırma betimsel araştırma niteliğinde olup nicel araştırma desenlerinden tarama deseni kullanılmıştır. Tarama modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekli ile betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içerisinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Cohen, Manion ve Morrison, 2000; Wiersma ve Jurs, 2005). Bu çalışmada öğretmenlik mesleği bir olgu olarak düşünülmüş ve fen bilgisi öğretmen adaylarının bu olguyu betimleme durumları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2.1. Çalışma Grubu

Çalışma grubunun oluşturulmasında, seçkisizlik ilkesi temel alınarak 2010-2011 eğitim öğretim yılı Ahi Evran Üniversitesi Fen Bilgisi Öğretmenliği Ana Bilim Dalında öğrenim görmekte olan 1. ve 4. sınıf öğrencileri arasından tesadüfi olarak oluşturulmuştur. Araştırmacılar tarafından çalışma grubuna dahil edilen öğrencilerin 1. ve 4. sınıf öğretmen adayları olması uç durumlar olarak düşünülmüştür. Bu durum, fen bilgisi öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin görüşlerini ortaya koymada araştırmacılara durumu ve değişkenleri daha net görme imkanı sağlamıştır. En son haliyle çalışma grubunda Fen Bilgisi Öğretmenliği Anabilim Dalında okumakta olan birinci (f=105) ve dördüncü sınıf (f=92) toplam 197 öğrenci çalışma grubunu oluşturmuştur.

2.2. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanması amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen “Yarı Yapılandırılmış Öğretmenlik Mesleği Görüş Formu (YÖMGF)” kullanılmıştır. Görüş formunda beş açık uçlu soru ile öğrencilerin öğretmenlik mesleği hakkındaki düşünceleri ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır. Bu süreçte neden, niçin gibi sondaj soruları ile verilen cevapların nedenleri ile birlikte ortaya konmaya çalışılmıştır. Görüş formunda yer alan sorular şunlardır:

- (1) neden fen bilgisi öğretmenliği tercihinde bulundunuz, bu kararı vermede etkili olan faktörler nelerdir?
- (2) size göre etkili bir öğretmeni tanımlayınız.
- (3) öğretmenlik mesleği için almış olduğunuz eğitimde, alan bilgisinin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?
- (4) öğretmenlik mesleği için almış olduğunuz eğitimde, pedagojik bilginin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?
- (5) öğretmen yetiştiren bir kurumun başında yetkili biri olsanız, geleceğin öğretmenlerinde hangi özelliklerin olmasını istersiniz?

Yarı Yapılandırılmış Öğretmenlik Mesleği Görüş Formunun hazırlanmasında literatür çalışmaları dikkate alınarak sorular geliştirilmiştir (Gordon, 1996; Şen ve Erişen, 2002; Açıköz Ün, 2003; Kılıç, 2003; Şimşek, 2003; Çakan, 2004; Murat, Aslantaş ve Özgan, 2006; Özbek, 2007; Çermik, Doğan ve Şahin, 2010; Çiltaş ve Akıllı, 2011). Ayrıca taslak görüş formu iki kişilik uzman gruba (eğitim bilimleri, fen bilgisi eğitimi) danışılarak görüşlerine başvurulmuştur. Bu süreçte uzmanlardan her bir madde için “uygun”, “uygun değil” ve “geliştirilmesi gerekir” seçeneklerinde değerlendirmeleri istenmiştir. Uzmanlardan gelen veriler Kendal tau-b korelasyon katsayısına bakılarak maddelere verilen cevaplar arası uyum (güvenirlilik) ortaya konulabilmektedir. Genel olarak beş maddelik görüş formunun uyum katsayısı 0.82 olarak belirlenmiştir. Bu sonuç ölçme aracının güvenilir sonuçlar vereceğini göstermektedir (Kalaycı, 2009).

2.3. Verilerin Analizi

Görüş formundan elde edilen verilerin analizinde, içerik analizi tekniklerinden kategori analizi kullanılmıştır. Kategori analizi, genel olarak, belirli bir mesajın önce birimlere bölünmesini ve ardından bu birimlerin, belirli kriterlere göre kategoriler halinde gruplandırılmasını ifade eder (Bilgin, 2006; Yıldırım ve Şimşek, 2008). Verilerin analiz sürecinde sırasıyla aşağıdaki aşamalar gerçekleştirilmiştir.

(1) *kodlama ve ayıklama aşaması* Görüşmelerden elde edilen veriler, öncelikle Office programı kullanılarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

(2) *kategori geliştirme aşaması* Araştırmacı tarafından elde edilen veriler incelenmiş, anlamlı bölümlere ayrılmış ve her bölümün kavramsal olarak ne anlam ifade ettiği bulunmaya çalışılmıştır. Kendi içinde anlamlı bir bütün oluşturan bölümler kodlanmıştır. Öğretmen adaylarının görüş ve ihtiyaçlarını belirlemek için 1., 3. ve 4. sorular sorulmuştur. Bu sorularla öğretmen adaylarının fen bilgisi öğretmenliğini tercih etme nedenleri ve ihtiyaçları ortaya konulabilmiştir. 1. soru altında kavramlar “isteklilik ve zorunluluk” kategorileri altında toplanırken, 3. ve 4. sorularda kavramlar “*evet yeterli, hayır yetersiz, kısmen yeterli*” kategorileri altında toplanmıştır. Bu kategoriler araştırmacılar tarafından kavramların ortak yönleri belirlenerek oluşturulmuştur. Ayrıca, 2. ve 5. sorularda MEB (2008) tarafından belirlenen altı boyuttan oluşan genel öğretmenlik yeterlikleri (Kişisel ve mesleki değerler-mesleki gelişim, Öğrenciyi tanıma, Öğrenme ve öğretme süreci, Öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme, Okul-aile ve toplum ilişkileri, Program ve içerik bilgisi) alınmış ve verilen cevaplar bu kategoriler altında kodlanmıştır. Bu kategorilerde, öğretmenlerin sahip olmaları gereken yeterlikler aşağıdaki kavramlar doğrultusunda kodlanmıştır.

a. *Kişisel ve Mesleki Değerler- Mesleki Gelişim*: öğrencilere değer verme, anlama, saygı gösterme, öğrencilerinin öğrenebileceğine ve başarabileceğine inanma; ulusal ve evrensel değerlere önem verme; öz değerlendirme yapma ve kişisel gelişimi sağlama; mesleki gelişimleri izleme ve katkı sağlama, okulun iyileştirilmesine ve geliştirilmesine katkı sağlama, mesleki yasaları izleme, görev ve sorumluluklarını yerine getirme.

b. *Öğrenciyi Tanıma*: öğrencilerin gelişim özelliklerini tanıma, ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate alma, öğrenciye değer verme onlara rehberlik etme.

c. *Öğretme ve Öğrenme Süreci*: dersi planlama, materyal hazırlama, öğrenme ortamlarını düzenleme; ders dışı etkinlikleri düzenleme; bireysel farklılıkları dikkate alarak öğretimi çeşitlendirme; zaman yönetimi ve davranış yönetimi.

d. *Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme*: ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini belirleme; değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrencilerin öğrenmelerini ölçme; verileri analiz ederek yorumlama, öğrencinin gelişimi ve öğrenmesi hakkında geribildirim sağlama; sonuçlara göre öğretme-öğrenme sürecini gözden geçirme.

e. *Okul, Aile ve Toplum İlişkileri*: çevreyi tanıma ve çevre olanaklarından yararlanma; okulu kültür merkezi durumuna getirme; aileyi tanıma ve ailelerle ilişkide tarafsızlık; aile katılımı ve işbirliği sağlama.

f. *Program ve İçerik Bilgisi*: Türk Milli Eğitiminin amaçları ve ilkelerini bilme ve uygulama; özel alan öğretim programı bilgisi ve uygulama becerisi; özel alan öğretim programını izleme, değerlendirme ve geliştirme.

(3) *frekansları saptama* Kodlar bir araya getirilerek ortak yönleri bulunmuş, böylece araştırma bulgularının ana hatlarını oluşturacak temalar (kategoriler) ortaya çıkarılmıştır. Belirlenen temalar altındaki kodlar birbirleriyle ilişkili biçimde açıklanarak yorumlanmıştır.

(4) *geçerlik ve güvenilirliği sağlama aşaması* Görüşme kayıtlarından elde edilen bulguların yorumlanma sürecinde çalışmanın iç geçerliğinin sağlanabilmesi için görüşme metinlerini kodlayan bağımsız iki araştırmacının kayıtları arası tutarlılığa bakılmıştır. Bu süreçte, Miles ve Huberman (1994) tarafından ortaya konan görüş birliği/görüş ayrılığı ilkesi kullanılmıştır. Bu süreçte iki araştırmacı arasındaki uzlaşma korelasyon katsayısı; $[Görüş\ Birliği / (Görüş\ Birliği + Görüş\ Ayrılığı) \times 100]$ formülüne göre 0.88 olarak hesaplanmıştır. Araştırmacı tarafından yapılan yorumları desteklemek ve öğrencilerin bakış açılarını yansıtmak amacıyla görüş metinlerinden örnek alıntılara da yer verilmiştir. Öğrenci görüşlerinin yansıtılmasında şu şekilde kodlamaya gidilmiştir. Örn. [1E21]: 1.sınıf 21.sıradaki erkek öğrenci.

3. BULGULAR

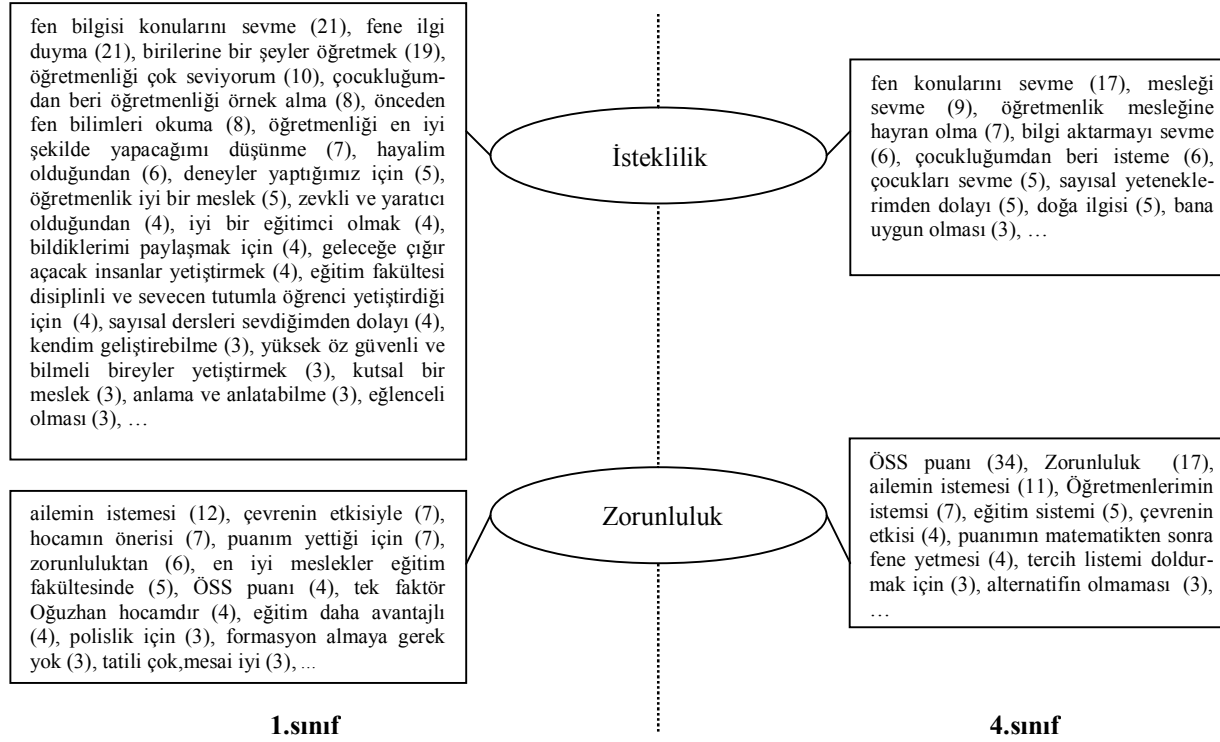
Fen bilgisi öğretmen adayları ile ilgili görüşlerden elde edilen veriler, beş farklı tema altında kategorilere göre aşağıda karşılaştırmalı olarak tablolandırılmıştır. Ayrıca her bir tablo altında öğrenci görüşmelerinden elde edilen orijinal alıntılara yer verilmiştir.

Tablo 1.

“Neden fen bilgisi öğretmenliği tercihinde buldunuz, bu kararı vermede etkili olan faktörler nelerdir?” Sorusuna Verilen Cevaplar İle İlgili Bulgular

Kategoriler	1.sınıf		4.sınıf	
	f	%	f	%
İsteklilik	207	69	126	55.5
Zorunluluk	93	31	101	44.5
TOPLAM	300	100	227	100

FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE İLİŞKİN ...

Tablo 1’de fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenliği tercih etme nedenleri incelendiğinde; 1. sınıf öğretmenlerinin%61’i, 4. sınıf öğrencilerinin ise %55,5’i isteklilik nedenlerinden dolayı öğretmenlik mesleğini tercih ettikleri görülmektedir. Kategoriler altında oluşan kavramlar incelendiğinde 1. sınıf öğrencilerinin fen bilgisi konularını sevme (21), fene ilgi duyma (21), birilerine bir şeyler öğretme (19), öğretmenliği çok sevme (10) cevaplarını olumlu görüş olarak belirtirken, ailemin istemesi (12), çevrenin etkisi (7), hocamın önerisi (7), puanım yetmesi (7), zorunluluktan (6) gibi olumsuz nedenlerden dolayı tercih ettikleri belirlenmiştir. Bununla birlikte 4. sınıf öğrencileri fen konularını sevme (17), mesleği sevme (9), öğretmenlik mesleğine hayran olma (7) gibi olumlu görüşlere sahip iken ÖSS puanı (34), zorunluluk (17), ailenin istemesi (11) olumsuz nedenlerin başında sıralanmıştır. Genel olarak 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin fen bilgi öğretmenliğini seçme oranları değişmesine rağmen sıralanan nedenler paralellik göstermiştir. Öğretmen adaylarının görüşme kayıtlarından alıntı örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

“Günümüz dünyasında her gün yeni şeyler keşfediliyor, icat ediliyor. Değişen dünyada yeniliklere ayak uydurmak önemlidir. Bunu öğrencilere anlatmak, sunmak, onların değişen dünyaya böyle hazırlanmalarını sağlamak da tercih sebeplerim arasındadır” [1K59]

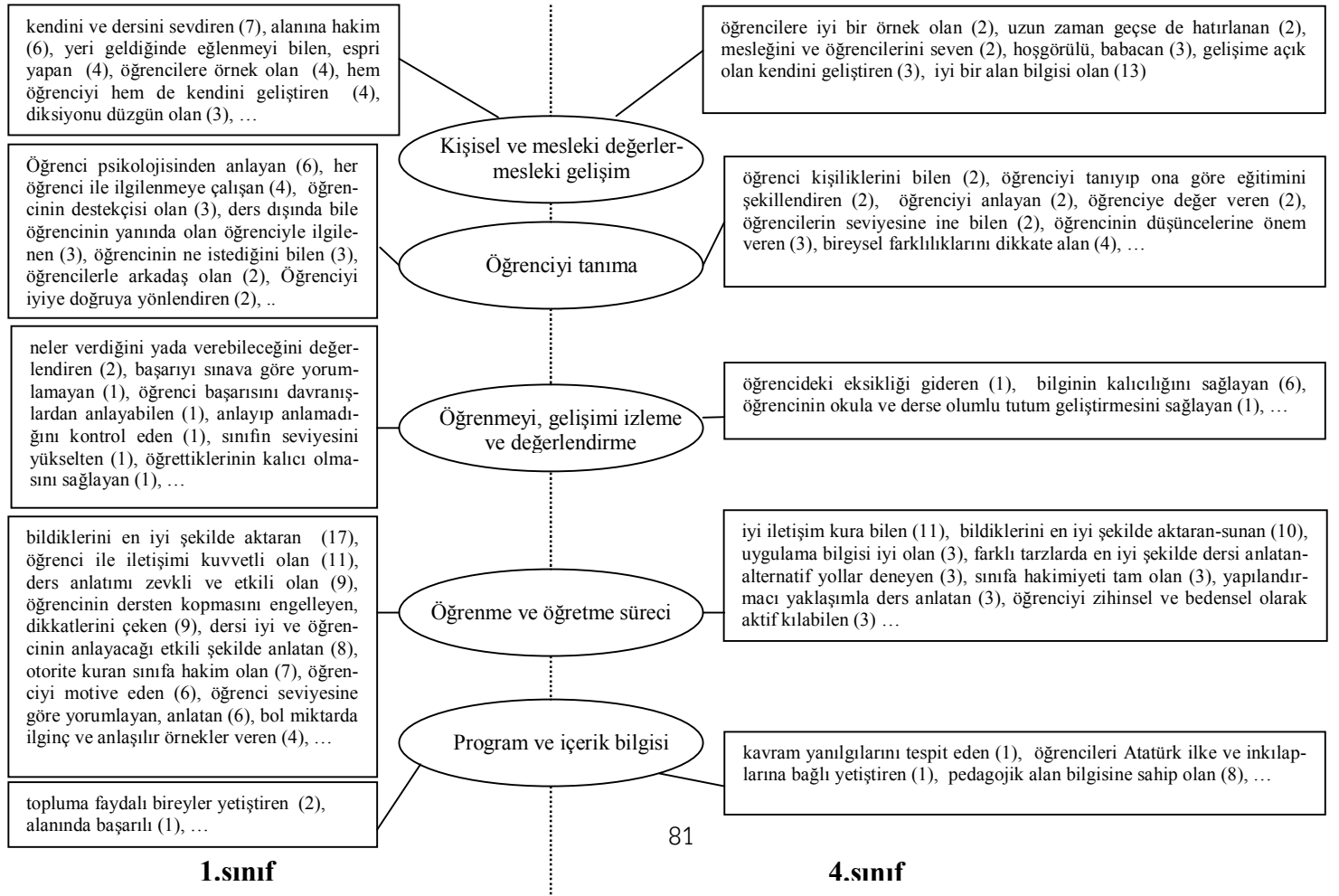
“İnsanlara, doğaya ve hayvanlara olan merak sebebiyle bu bölümü seçtim. Fen bilgisi öğretmenliği hangi ortamda olursa olsun her şeyden haberdardır. Kendini geliştirmek ve yetiştirmek konusunda da böyledir. Fen demek hayat demektir. Her şeyi sahip olmak insana özgüven verir...” [4E22]

Tablo 2.

“Size göre etkili bir öğretmeni tanımlayınız” Sorusuna Verilen Cevaplar İle İlgili Bulgular

Kategoriler	1.sınıf		4.sınıf	
	f	%	f	%
Kişisel ve mesleki değerler-mesleki gelişim	39	21.1	29	21.5
Öğrenciyi tanıma	20	10.8	28	20.7
Öğrenme ve öğretme süreci	116	62.7	60	44.4
Öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme	7	3.8	8	5.9
Okul-aile ve toplum ilişkileri	-	-	-	-
Program ve içerik bilgisi	3	1.6	10	7.4
TOPLAM	185	100	135	100

FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE İLİŞKİN ...

Tablo 2’de öğretmen adaylarının etkili öğretmen tanımı incelendiğinde hem 1. sınıf (116) hem de 4. sınıf (60) öğrencilerinin öğrenme ve öğretme süreci kategorisi ile ilgili kavramlara yoğunlaştıkları görülmektedir. Bunu sırasıyla kişisel ve mesleki değerler-mesleki gelişim ve öğrenciyi tanıma kategorileri izlemiştir. Okul-aile ve toplum ilişkileri kategorisi altında ise hem 1. sınıf hem de 4. sınıf öğrenci görüşmelerinde kavramlar oluşmamıştır. Öğrenme ve öğretme süreci ile ilgili hem 1.sınıf hem de 4. sınıf öğrencileri çoğunlukla bildiklerini en iyi şekilde aktaran ve iletişimi kuvvetli olan kavramalarını paralel cevap verirken, 4.sınıfta uygulama bilgisi (3), farklı tarzlarda en iyi şekilde dersi anlatan-alternatif yollar deneyen (3), yapılandırmacı yaklaşım (3) gibi cevapların verildiği görülmektedir. Bu durum 4.sınıf öğretmen adaylarının uygulama bakımından 1.sınıf öğrencilerine göre daha teknik kavramlar ile açıklama yolun gittiklerini göstermiştir. Ayrıca 4.sınıf öğrencileri program ve içerik bilgisi kategorisi altında pedagojik alan bilgisine sahip (8), kişisel ve mesleki değerler-mesleki gelişim kategorisi altında iyi bir alan bilgisi (13) kavramlarını ön plana çıkartmışlardır. Öğretmen adaylarının görüşme kayıtlarından alıntı örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

“Dersi uygulamalı olarak anlatan, bol miktarda örnek vererek, her öğrenci ile ilgilenmeye çalışan, yeri geldiğinde espri yapan yeri geldiğinde ders anlatan, aradaki saygı ve sevgiyi yitirmeden arkadaş gibi davranarak bize bilgiler öğreten öğretmen etkili bir öğretmendir.” [1E66]

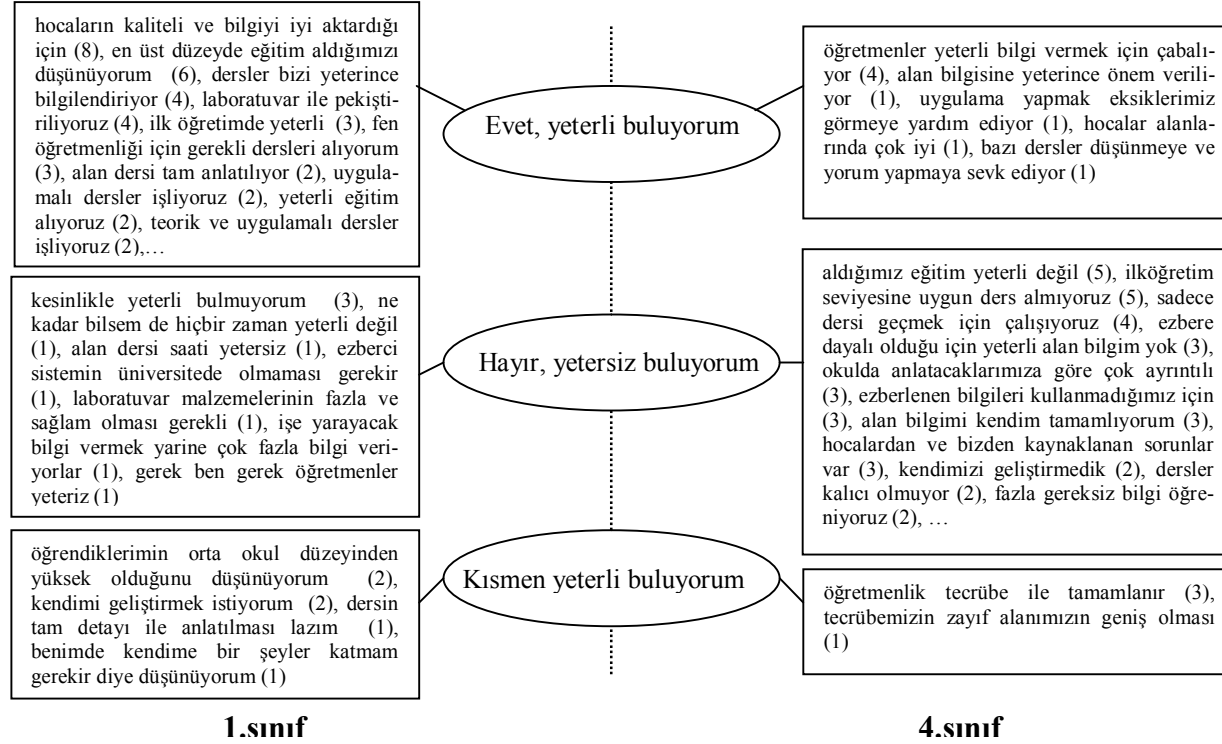
“Etkili öğretmen, öğrencisi ile ilişkilerinde derse karşı tutumunda yararlı öğretmendir. Öğretmen adına da verildiği gibi öğretmenin yanında öğrenciye yaşının dönemlerine ve yeterliklerine uygun bilişsel, zihinsel, psikomotor becerilerini geliştirmesinde, varsa ve gün ışığına çıkmamışsa çıkabilen, farklılıklarının, becerilerinin farkındalığını yaratabilen bir öğretmen olmalıdır...” [4E42]

Tablo 3.

“Öğretmenlik mesleği için almış olduğunuz eğitimde, alan bilgisinin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?” Sorusuna Verilen Cevaplar İle İlgili Bulgular

Kategoriler	1.sınıf		4.sınıf	
	f	%	f	%
Evet, yeterli buluyorum	49	76.6	8	13.1
Hayır, yetersiz buluyorum	9	14.1	49	80.3
Kısmen yeterli buluyorum	6	9.3	4	6.6
TOPLAM	64	100	61	100

FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE İLİŞKİN ...

Tablo 3’de öğretmen adaylarının aldıkları alan bilgisinin yeterli olup/olmadığı konusundaki görüşleri incelendiğinde 1.sınıf öğrencilerinin %76.6’sı yeterli görürlerken, 4.sınıf öğrencilerinde ise bu oran %13.1 de kalmıştır. 1. sınıf öğrencileri; hocaların kaliteli ve bilgiyi iyi aktarması (8), en üst düzeyde eğitim aldıklarını düşünmeleri (6), derslerde yeterince bilgilendirme yapmaları (4), laboratuvar ile pekiştirme (4) gibi olumlu nedenleri ön plana çıkartmışlardır. 4. sınıf öğrencileri ise alınan eğitimin yeterli olmaması (5), ilköğretim seviyesine uygun ders alınmaması (5), sadece dersi geçmek için çalışılması (4), ezbere dayalı eğitimin olması (3), okulda anlatılacaklara göre çok ayrıntılı olması (3), ezberlenen bilgilerin kullanılmaması (3), alan bilgisini kendilerinin tamamlaması (3), hocalardan ve kendilerinden kaynaklanan sorunların olması (3) en çok olumsuzluk kaynakları olarak vurgulanmıştır. Öğretmen adaylarının görüşme kayıtlarından alıntı örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

“Bence fazla bile. Sonuç olarak ortaokul çocuğuna anlatacağız biz dersleri. Ama ben o konularla ilgili pek bilgi sahibi değilim. Çoğu şeyi unutmuşum. Burada işimize yaramayacak bilgiler verecekleri yerde anlatacağımız derslerle ilgili bilgiler dersler verseler daha iyi öğretmen olabileceğimizi düşünüyorum.” [1K36]

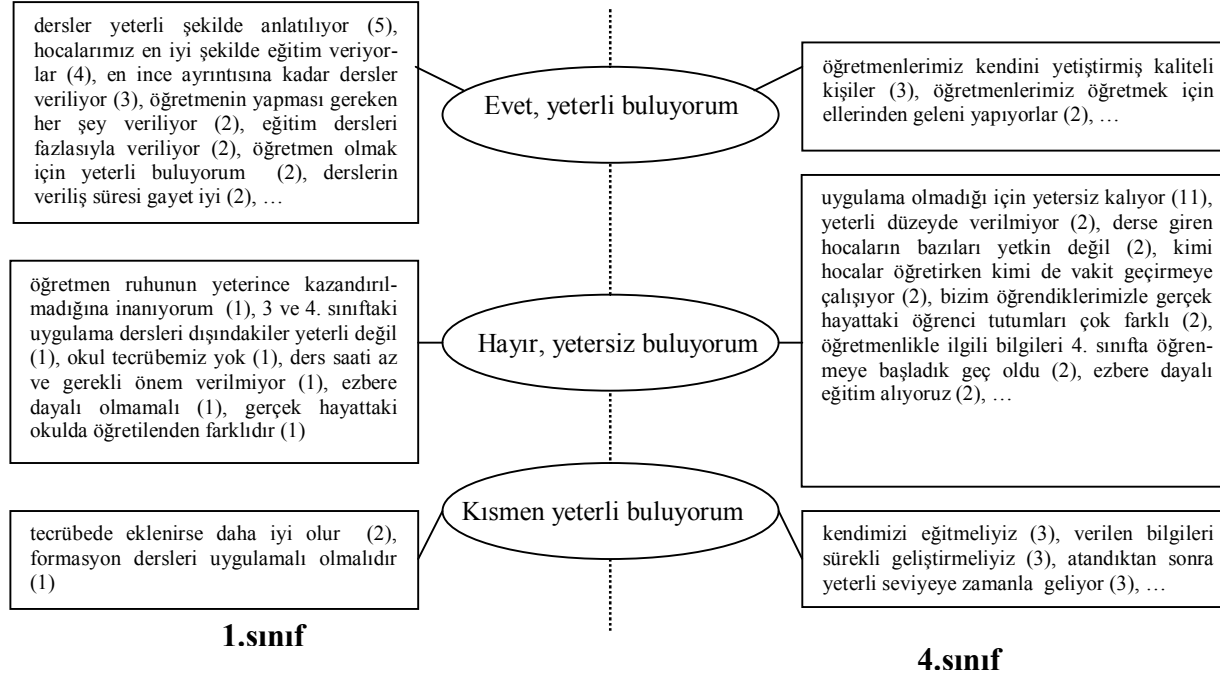
“Alan bilgisi bize ayrıntılı bir şekilde veriliyor olabilir fakat, ben ilköğretimde öğretmenlik yapacağım ve oradaki öğrencilere bunları anlattığım zaman anlamayacaklar. Öğrencilerin hayal gücü çok geniş ve akıllarına gelen her şeyi soruyorlar. Onların sorularını cevaplamada yeterli olmayacaktır.” [4K31]

Tablo 4.

“Öğretmenlik mesleği için almış olduğunuz eğitimde, pedagojik bilginin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?” Sorusuna Verilen Cevaplar İle İlgili Bulgular

Kategoriler	1.sınıf		4.sınıf	
	f	%	f	%
Evet, yeterli buluyorum	31	77.5	14	23.3
Hayır, yetersiz buluyorum	6	15	35	58.3
Kısmen yeterli buluyorum	3	7.5	11	18.4
TOPLAM	40	100	60	100

FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE İLİŞKİN ...

Tablo 4’de öğretmen adaylarının aldıkları pedagojik bilgi ile ilgili olarak 1. sınıf öğrencilerinin yeterli (%77.5), 4.sınıf öğrencileri ise çoğunlukla hayır yetersiz (%58.3) cevabını vermişlerdir. Verdikleri bu cevapların nedenleri olarak 1. sınıf öğrencileri çoğunlukla derslerin yeterli anlatılması (5), hocaların en iyi şekilde eğitim vermesi (4), en ince ayrıntısına kadar derslerin verilmesi (3), 4. sınıf öğrencileri yetersizlikler olarak uygulamanın olmaması (11), öğrenilenler ile gerçek yaşamın farklı olması (2), öğretmenlikle ilgili bilgilerin son sınıfta öğrenilmeye başlanması (2), derse giren hocalardan kaynaklanan nedenler (4) ve ezbere dayalı eğitim (2) vurgulanmıştır. Öğretmen adaylarının görüşme kayıtlarından alıntı örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

“Hayır düşünmüyorum. Eğitim bilimleri dersleri öğretmenlik ruhunun kazandırıldığı en temel yer. Bu nedenle bu değerlerin daha fazla olması gerektiğini düşünüyorum.” [1K44]

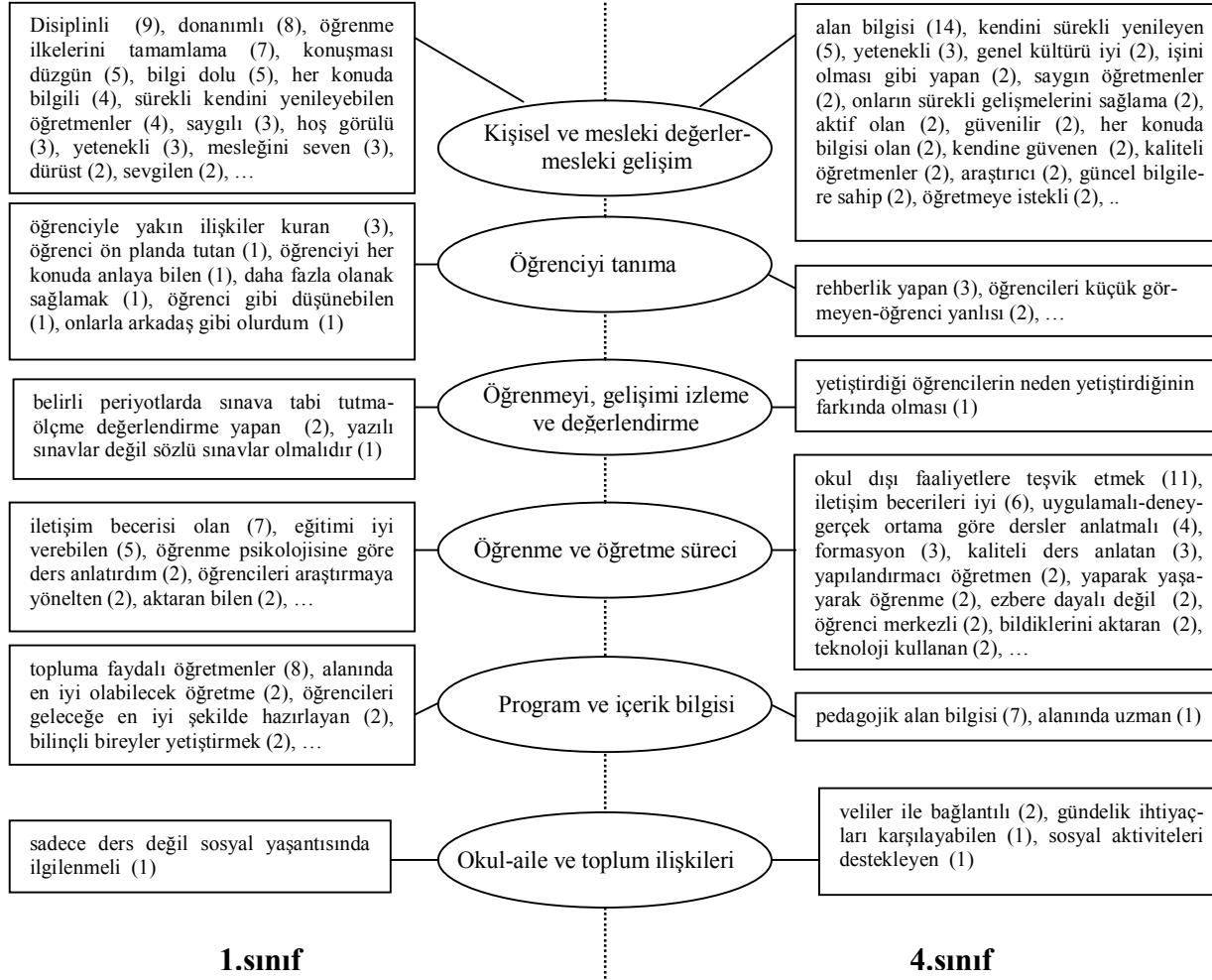
“Yeterli olduğunu düşünüyorum. Eğitim derslerinde dört yıl boyunca en etkili ve en iyi şekilde öğrendiğim zaman üçüncü sınıfın ikinci dönemi ve dördüncü sınıfın ilk dönemidir. Çünkü bu derslerde uygulamalı olarak ders işleyen bir öğretmenimiz olduğu için öğretmenlik yapabileceğimi düşünüyorum.” [4E68]

Tablo 5.

“Öğretmen yetiştiren bir kurumun başında yetkili biri olsanız, geleceğin öğretmenlerinde hangi özelliklerin olmasını istersiniz?” Sorusuna Verilen Cevaplar İle İlgili Bulgular

Kategoriler	1.sınıf		4.sınıf	
	f	%	f	%
Kişisel ve mesleki değerler-mesleki gelişim	86	54.4	82	50.3
Öğrenciyi tanıma	8	5.1	12	7.3
Öğrenme ve öğretme süreci	43	27.2	56	34.4
Öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme	3	1.9	1	0.6
Okul-aile ve toplum ilişkileri	1	0.6	4	2.5
Program ve içerik bilgisi	17	10.8	8	4.9
TOPLAM	158	100	163	100

FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE İLİŞKİN ...

Tablo 5’da öğrencilerin geleceğin öğretmenlerinde bulunmalarını istedikleri özellikler incelendiğinde hem 1.sınıf hem de 4. sınıf öğrencilerinin her bir kategori altında verdikleri cevapların paralel yer aldığı söylenebilir. Öğrenciler en fazla sırasıyla kişisel ve mesleki değerler-mesleki gelişim ve öğrenme ve öğretme süreci kategorileri altında görüş bildirmişlerdir.

Kişisel ve mesleki değerler-mesleki gelişim kategorisi altında 1. sınıf öğrencileri disiplinli (9), donanımlı (8), öğrenme ilkelerini tamamlama (7), konuşması düzgün (5) ve bilgi dolu (5) kavramlarını, 4.sınıf öğrencileri ise alan bilgisi (14), kendini sürekli yenileyen (5), yetenekli (3) gibi kavramlarını ön plana çıkartmışlardır. Öğrenciyi tanıma kategorisi altında 1. sınıf öğrencileri öğrenciyle yakın ilişkiler kuran (3), 4. sınıf öğrencileri rehberlik yapan (3); öğrenme ve öğretme süreci kategorisi altında 1. sınıf öğrencileri iletişim becerisi olan (7) ve eğitimi iyi verebilen (5), 4.sınıf öğrencileri ise okul dışı faaliyetlere teşvik eden (11), iletişim becerileri iyi (6), uygulamalı-deneygerçek ortama göre dersler anlatan (4) şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bununla birlikte program ve içerik bilgisi kategorisi altında 1. sınıf öğrencileri topluma faydalı öğretmenler (8) kavramını, 4.sınıf öğretmenleri pedagojik alan bilgisi (7) cevabını vermişlerdir. Öğretmen adaylarının görüşme kayıtlarından alıntı örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

“Geleceğin öğretmenlerini daha bilgili, disiplinli, kendini her zaman bilgi ile yükleyen asla körelmeyen, hoşgörülü, sorularla öğrencileri korkutmayan, terbiyesizliklere asla izin vermeyen, dersleri seri ama anlaşılır bir şekilde işleyen, kendi kişiliğinden asla taviz vermeyen bir öğretmen yetiştirmek isterdim.” [1E82]

“Her yıl belirli zamanlarda, gelişmelere açık, yeniliklerden haberdar etmek için eğitim verirdim. Alan bilgilerini sınamak için sınavlar yapardım. Her yıl pedagojik yeterliliğe sahip olma derecesini ölçmek için mikro eğitim yaptırırdım.” [4K3]

4. TARTIŞMA

Fen bilgisi öğretmen adaylarının yaklaşık yarıya yakını hem 1. sınıf hem de 4. sınıflarda istekli olarak öğretmenlik mesleğini tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Olumlu görüş olarak fen bilgisi konularını sevmeye, fene ilgi duymaya, birilerine bir şeyler öğretmeye, öğretmenliği çok sevmeye gibi cevaplar ön plana çıkarken, ÖSS puanı, ailenin istemesi, çevrenin etkisi, hocanın önerisi, zorunluluktan gibi olumsuz nedenler sıralanmıştır. Genel olarak 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin fen bilgisi öğretmenliğini seçme oranları değişmesine rağmen sıralanan nedenler paralellik göstermiştir. Bu durum fen bilgisi öğretmenliğini kazanan öğrencilerin yarıya yakınının duyuşsal olarak hazır olmadıklarını ve mesleği bilerek, isteyerek gelmediklerini göstermektedir. Özsoy, Özsoy, Özkara ve Memiş (2010)’in yaptığı çalışmada ise öğretmen adaylarının %67.6’sı öğretmenliği bilinçli seçtiği, %46.9’unun ise öğretmenliği idealindeki meslek olduğu tanımladığı saptanmıştır. Yine Gökçe (2001) öğretmen adaylarının beşte birinin bu mesleği mezun olduktan sonra yapmak istemediği, % 54,6’sı da başka bir seçenekleri olsaydı öğretmenlik mesleğini seçmeyeceklerini, Onural (2001) öğretmen adaylarının % 41,8’i öğ-

retmenliği sevdiği için, % 8,1'i saygın bir meslek olduğu için tercih ettikleri sonucuna ulaşmıştır.

Öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleği algılarına yönelik olarak yapılan araştırma sonuçlarında öğretmenlik mesleğine girişte baskın olma durumuna göre çıkarıcı, dışsal (Erdem ve Şimşek, 2000), içsel ve özgeci etkenlerin etkisini ortaya koyarken; mezuniyet aşamasında dışsal etkenlerin etkisinin azaldığını, buna karşın içsel ve özgeci etkenlerin arttığını göstermektedir (Çermik, Doğan ve Şahin, 2010). Özbek (2007)'in yapmış olduğu araştırmada ise, öğretmenlik mesleğinin tercih edilmesinde kişisel faktörlerin etkili olduğu, ekonomik faktörlerin, birinci ve dördüncü sınıf öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde önemli fark yarattığı belirlenmiştir. Yine öğretmenlik mesleğinin seçilmesinde etkili olan faktörler arasında öğretmenlik mesleğinin genel anlamda kutsal (Gürbütürk ve Genç, 2004; Özsoy vd. 2010), saygın, toplum kalkınmasında etkili bir meslek olarak görülmesine karşın aynı zamanda sorumluluk gerektiren, fedakârlık gerektiren bir meslek olması (Semerci, 1999; Erdem ve Şimşek, 2000), toplumsal ilerlemeye ve kalkınmaya katkıda bulunması, eğitime katkıda bulunabileceğinin düşünülmesi, bu mesleğin gerektirdiği özelliklere sahip olduğunun düşünülmesi, yapabileceği en uygun meslek olması, 'çocukların sevilmesi, idealindeki meslek olması (Övet, 2006; Özsoy vd. 2010) nedenleri sıralanmıştır. Literatürde elde edilen bu sonuçlar ile araştırma sonuçları benzer özellikler taşımaktadır. Özbek, Kahyaoglu ve Özgen (2007) birinci ve dördüncü sınıf öğretmen adaylarında yapmış olduğu çalışma sonuçlarına göre; öğretmenlik şartları öğrencilerin büyük çoğunluğu tarafından tatmin edici bulunmadığından dolayı yine öğrencilerin büyük bir çoğunluğu zorunlu şartlarda öğretmenlik yapabileceklerini ifade etmektedirler. Ayrıca araştırmada birinci sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğini henüz tamamen benimsemediklerini, imkân bulurlarsa değişik alanlara kayabilecekleri, buna karşın dördüncü sınıf öğrencilerinin ise mesleği daha çok benimsedikleri bulgularına ulaşılmıştır. Bununla birlikte öğretmen adaylarının çoğunlukla üniversite giriş sınavlarından elde ettikleri puanlar doğrultusunda meslek seçimi yaptıklarını gösteren bulgularda yer almaktadır (Özsoy vd. 2010).

Hem 1. sınıf hem de 4. sınıf öğretmen adayları etkili öğretmeni çoğunlukla öğrenme ve öğretme süreci kategorisi altında toplanan kavramlarla açıklama yoluna gitmişlerdir. Bunu sırasıyla kişisel ve mesleki değerler-mesleki gelişim ve öğrenciyi tanıma kategorileri izlemiştir. Okul-aile ve toplum ilişkileri kategorisi altında ise hem 1. sınıf hem de 4.sınıf öğrenci görüşmelerinde kavramlar oluşmamıştır. Öğrenme ve öğretme süreci ile ilgili hem 1.sınıf hem de 4.sınıf öğrencileri çoğunlukla bildiklerini en iyi şekilde aktaran ve iletişimi kuvvetli olan kavramalarını paralel verirken, 4.sınıfta uygulama bilgisi, farklı tarzlarda en iyi şekilde dersi anlatan-alternatif yollar deneyen, yapılandırmacı yaklaşım gibi uygulama bakımından 1.sınıf öğrencilerine göre daha teknik kavramlar ile açıklama yoluna gitmişlerdir. Ayrıca, 4.sınıf öğrencileri program ve içerik bilgisi kategorisi altında pedagojik alan bilgisine sahip, kişisel ve mesleki değerler-mesleki gelişim kategorisi altında iyi bir alan bilgisi kavramlarını ön plana çıkartmışlardır. Şen ve Erişen (2002) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre;

öğrenciler, etkili öğretmen tanımını yaparken, öğretmenlerin genel öğretim yeterliliklerine de büyük değer vermektedirler. Çeşitli öğretim stratejilerini uygulamayı ve bunları yaparken de iletişimi iyi kullanmayı etkili öğretmen davranışları içerisinde değerlendirmektedirler. Öğretmen tarafından öğretim durumlarının düzenlenmesi, öğretim hedeflerinin öğrencilere nasıl kazandırılacağına doğru plânlaması bakımından önemlidir. Öğrencileri öğrenmeye hazırlarken, kazandırılmak istenilen davranışlarla ilgili olarak öğrencilere hangi yöntem, strateji, araç gereç kullanarak bilginin nasıl aktarılacağına ilişkin doğru karar vermek önemlidir. Çalışkan, kendini yenileyen ve dengeli davranan öğretmenler de etkili öğretmen tanımı içerisinde değerlendirilmektedir. Öğretmenlerin uğraşı alanının merkezinde öğrenciler olduğuna göre, onlar ile kuracakları doğru ve yerinde paylaşımlar çoğaldıkça, başarı da doğru orantılı olarak artacaktır. Etkili öğretmenler genel kültür açısından yeterli, alanlarında gerekli bilgi ve becerilere sahip ve ayrıca öğretmenlik meslek bilgi ve becerisi ile de donanmış öğretmenler (Şen ve Erişen, 2002; Kılıç, 2003; Çakan, 2004) olarak kabul edilmektedir. 4.sınıf öğrencilerinde program ve içerik bilgisi kategorisi altında pedagojik alan bilgisine sahip olma kavramının ortaya çıkması, öğretmen yetiştiren fakültelerin son sınıfında okutulan Özel Öğretim Yöntemleri II dersi kapsamında öğretmenliğe ilişkin mikro öğretim uygulamalarının (Kartal, Öztürk, ve Ekici, 2012) etkili olduğu söylenebilir.

Öğretmen adaylarının aldıkları alan ve pedagojik bilginin yeterli olup olmadığı konusunda; 1.sınıf öğrencileri yeterli görürlerken, 4.sınıf öğrencileri ise çoğunlukla hayır yetersiz cevabını vermişlerdir. 1. sınıf öğrencileri; derslerin yeterli anlatılması, hocaların kaliteli ve bilgiyi iyi aktarması, en üst düzeyde eğitim alınması, derslerin yeterince bilgilendirilmesi, laboratuvar ile pekiştirilmesi gibi olumlu nedenleri ön plana çıkartmışlardır. Yetersizlik nedenleri olarak ise 4. sınıf öğrencileri ise uygulamanın olmaması, alınan eğitimin yeterli olmaması, ilköğretim seviyesine uygun ders alınmaması, öğrenilenler ile gerçek yaşamın farklı olması, sadece dersi geçmek için çalışılması, ezbere dayalı eğitimin olması, öğretmenlikle ilgili bilgilerin son sınıfta öğrenilmeye başlanması, ezberlenen bilgilerin kullanılamaması, hocalardan ve kendilerinden kaynaklanan sorunların olması ön plana çıkartılmıştır. Literatürde ise fen bilgisi öğretmen adaylarının çoğu meslek bilgisi derslerinin profesyonel gelişimlerini olumlu etkilediğini ifade ederlerken, alan eğitimi yerine alan derslerine dikkat çekerek bu derslerin içeriğinin ağır olduğunu ve nitelikli birer öğretmen olarak yetişmelerinde faydasının olmadığını düşüncesindedirler (Şahin Taşkın ve Hacıömeroğlu, 2010). Ayrıca, öğretmen adaylarının aldıkları eğitimin farklı öğrenme stillerini destekler nitelikte olduğunu vurgulayan, program bilgisi ve öğrenme-öğretme süreci ile ilgili verdikleri cevapların dağılımının eşit düzeyde kaldığı ve üçüncü sınıfta profesyonel gelişimlerinin arttığı yönünde çalışma bulgu yer almaktadır (Aypay, 2010). Genel olarak fen bilgisi öğretmen adaylarının özellikle 4.sınıf öğrencilerinin alan bilgisi konusunda olumsuz düşündükleri söylenebilir. Ancak etkili öğretmenler genel kültür açısından yeterli, alanlarında gerekli bilgi ve becerilere sahip ve ayrıca öğretmenlik meslek bilgi ve becerisi ile de donanmış öğretmenler olarak kabul edilmektedir (Şen ve Erişen, 2002; Kılıç, 2003; Çakan, 2004). Öğretmenlik mesleği için öncelikle alan bilgisine sahip olunması şarttır. Alan bilgisi ile

birlikte pedagojik bilgi, genel kültür ve alan eğitimi bilgisi yanında, kişilik özellikleri ve öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarının da son derece önemli olduğu görülmektedir (Bekdemir, Işık ve Çıkıkcı, 2004; Akbaşlı, 2010).

Geleceğin öğretmenlerinde bulunmalarını istedikleri özellikler, hem 1.sınıf hem de 4. sınıf öğrencilerinin her bir kategori altında verdikleri cevapların paralel yer aldığı söylenebilir. Öğrenciler en fazla sırasıyla kişisel ve mesleki değerler-mesleki gelişim ve öğrenme ve öğretme süreci kategorileri altında görüş bildirmişlerdir. Öğretmenlerin verdikleri cevaplar kategoriler altında paralel toplanmasına rağmen farklı kavramların oluştuğu saptanmıştır. Bu durum öğretmenlik meslek algısının sınıflar açısından farklılaştığını göstermektedir. Bunun nedeni olarak ise hem öğrencilerin bilgi ve tecrübe birikimlerinin farklı olması hem de ihtiyaçlarının farklı olmasından kaynaklanabileceği söylenebilir. Örneğin 1. sınıf öğrencileri kişisel ve mesleki değerler-mesleki gelişim kategorisi altında disiplinli, donanımlı, öğrenme ilkelerini tamamlayan, konuşması düzgün ve bilgi dolu kavramlarını, 4.sınıf öğrencileri ise alan bilgisi, kendini sürekli yenileyen, yetenekli gibi kavramlarını ön plana çıkartmışlardır. Ayrıca öğrenciyi tanıma kategorisi altında 1. sınıf öğrencileri öğrenciyle yakın ilişkiler kuran, 4. sınıf öğrencileri rehberlik yapan; öğrenme ve öğretme süreci kategorisi altında 1. sınıf öğrencileri iletişim becerisi olan ve eğitimi iyi verebilen, 4.sınıf öğrencileri ise okul dışı faaliyetlere teşvik eden, iletişim becerileri iyi, uygulamalı-deney-gerçek ortama göre dersler anlatan şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bununla birlikte program ve içerik bilgisi kategorisi altında 1. sınıf öğrencileri topluma faydalı öğretmenler kavramını, 4.sınıf öğretmenleri pedagojik alan bilgisi cevabını vermişlerdir. Hem 1. sınıf hem de 4.sınıf öğrencilerinin verdikleri cevaplar; öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme, okul-aile ve toplum ilişkileri ve program ve içerik bilgisi kategorilerinde çok düşük düzeyde kalmıştır. Özabacı ve Acat (2005)'in yapmış olduğu çalışma sonuçlarına göre ideal öğretmende mutlaka bulunmasını gereken özellikler; bilgilendirici, mesleğini seven, dile hakim, işini seven, güvenilir, bilgili, iletişim kurabilen, demokratik, dürüst, tarafsız özellikleri olmuştur.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Fen bilgisi öğretmenliğinde öğrenim gören öğrencilerin yaklaşık yarısı, öğretmenlik mesleğini istekli olarak tercih etmişlerdir. Bu durum hem 1. sınıf hem de 4. sınıflarda öğrenim görmekte olan öğrencilerde gösterilen nedenlerin değişmesine rağmen benzer orandadır. Bu sonuç öğretmen adaylarının bilişsel olarak öğretmenliği kazanmada yeterli olduğunu gösterirken duyuşsal anlamda problemler yaşadıklarını göstermektedir.

Hem 1. sınıf hem de 4. sınıf öğretmen adayları etkili öğretmeni çoğunlukla öğrenme ve öğretme süreci kategorisi altında bildiklerini en iyi şekilde aktaran ve iletişimi kuvvetli olan öğretmen olarak ortak tanımlarken, 4.sınıfta uygulama bilgisi, farklı tarzlarda en iyi şekilde ders anlatan-alternatif yollar deneyen, yapılandırmacı yaklaşım gibi uygulama bakımından 1.sınıf öğrencilerine göre daha teknik kavramlar ile farklı biçimde açıklama yoluna gitmişlerdir. Ayrıca, 4.sınıf öğrencileri program ve içerik bilgisi

kategorisi altında pedagojik alan bilgisine sahip, kişisel ve mesleki değerler-mesleki gelişim kategorisi altında iyi bir alan bilgisi kavramlarını ön plana çıkartmışlardır. Okul-aile ve toplum ilişkileri kategorisi altında ise hem 1. sınıf hem de 4.sınıf öğrenci görüşmelerinde kavramlar oluşmamıştır.

Öğretmen adayları alan ve pedagojik bilgilerinin yeterli olup olmaması konusunda; 1.sınıf ile 4.sınıf öğrencileri farklı görüş içindedirler. 1.sınıf öğrencileri alan ve pedagojik bilgilerinin yeterli olduğu görüşünde iken, 4.sınıf öğrencileri çoğunlukla hayır yetersiz cevabını vermişlerdir. 1. sınıf öğrencilerinin yeterli olarak görmesinde; derslerin yeterli anlatılması, hocaların kaliteli ve bilgiyi iyi aktarması, en üst düzeyde eğitim alınması, derslerin yeterince bilgilendirilmesi, laboratuvar ile pekiştirilmesi gibi nedenler vurgulanmıştır. 4. sınıf öğrencileri ise uygulamanın olmaması, alınan eğitimin yeterli olmaması, ilköğretim seviyesine uygun ders alınmaması, öğrenilenler ile gerçek yaşamın farklı olması, sadece dersi geçmek için çalışılması, ezbere dayalı eğitimin olması, öğretmenlikle ilgili bilgilerin son sınıfta öğrenilmeye başlanması, ezberlenen bilgilerin kullanılamaması, hocalardan ve kendilerinden kaynaklanan sorunların olması gibi yetersizlikleri sıralamışlardır.

Hem 1.sınıf hem de 4. sınıf öğrencileri geleceğin öğretmenlerinde bulunmalarını istedikleri özellikler bakımında ortak kategorilere (kişisel ve mesleki değerler/mesleki gelişim, öğrenme - öğretme süreci) vurgu yapmışlardır. Ancak bu kategoriler altında vurguladıkları özellikler farklılaşmıştır. Örneğin 1. sınıf öğrencileri kişisel ve mesleki değerler-mesleki gelişim kategorisi altında disiplinli, donanımlı, öğrenme ilkelerini tamamlayan, konuşması düzgün ve bilgi dolu kavramlarını, 4.sınıf öğrencileri ise alan bilgisi, kendini sürekli yenileyen, yetenekli gibi kavramlarını ön plana çıkartmışlardır. Ayrıca öğrenciyi tanıma kategorisi altında 1. sınıf öğrencileri öğrenciyle yakın ilişkiler kuran, 4. sınıf öğrencileri rehberlik yapan; öğrenme ve öğretme süreci kategorisi altında 1. sınıf öğrencileri iletişim becerisi olan ve eğitimi iyi verebilen, 4.sınıf öğrencileri ise okul dışı faaliyetlere teşvik eden, iletişim becerileri iyi, uygulamalı-deney-gerçek ortama göre dersler anlatan şekilde görüş bildirmişlerdir. Bununla birlikte program ve içerik bilgisi kategorisi altında 1. sınıf öğrencileri topluma faydalı öğretmenler kavramını, 4.sınıf öğretmenleri pedagojik alan bilgisi cevabını vermişlerdir.

Genel olarak son sınıf öğrencilerinin formasyon bilgisi anlamında daha teknik kavramaları kullandıkları ve uygulama yönüyle ihtiyaçlarının şekillendiği belirlenmiştir. Özellikle pedagojik alan bilgisi, alan bilgisi, okul dışı öğrenme ortamları, veliler ile ilişkiler kavramlarında son sınıf öğrencileri vurgu yapmışlardır. Bunu destekler nitelikte son sınıf öğrencileri aldıkları eğitim sürecinde hem alan bilgisinin hem de pedagojik bilginin yeterli olmadığı konusunda verilen dersleri yetersiz görmekteyiz. Bunun nedenleri olarak ise uygulamanın derslerde olmaması ve özellikle alan bilgisi anlamında bu derslerin ilköğretim düzeyine yönelik olmaması ve ezberlemeye yönelik olması konusunda görüş bildirmişlerdir.

Fen bilgisi öğretmen adayları etkili öğretmeni tanımlarken öğrenme ve öğretme süreci kategorisi ile ilgili cevaplar verirken, geleceğin öğretmenlerinde bulunmalarını istedikleri özelliklerde ise bu durum kişisel ve mesleki değerler-mesleki gelişim katego-

risi altında toplamıştır. Bu durum öğretmen adaylarının öğretmen olacak bireylere farklı anlam yüklediklerini göstermektedir. Verilen cevaplar incelendiğinde ise; alan bilgisi, disiplinli, kendini sürekli yenileme, konuşması düzgün, yetenekli, genel kültürü iyi, saygın, aktif, güvenilir, kendine güvenen, kaliteli, araştırmacı, hoş görülü, mesleğini seven, güncel bilgilere sahip, istekli gibi daha çok duyuşsal özellikleri ön plana çıkarmışlardır.

Fen bilgisi öğretmen adayları, öğretmenlik mesleğine yönelik algılarını belirlemek amacı ile yapılan bu çalışmada ortaya çıkan sonuçlar paralelinde şu önerilerde bulunulabilir:

- Görüşmelerden elde edilen bulgular hem 1. sınıf hem de 4.sınıf öğrencilerinin öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme, okul-aile ve toplum ilişkileri ve program ve içerik bilgisi kategorilerinde görüş bildirmediklerini göstermiştir. Özellikle programın ayaklarından birini oluşturan aile ve toplum ile ilişkilerin kurulması, değerlendirme süreçlerinin öğrencilere hissettirilmesi ve öğrencilere ilköğretim fen ve teknoloji dersi programları hakkında bilgilerin verilmesi gerekmektedir. Bununla ilgili olarak alan özellikle özel öğretim yöntemleri derslerinde, bu konularda uygulamalara ağırlık verilebilir.
- Öğretmen adaylarının yetersizlik olarak ezberlemeye yönelik derslerin olması ve bilgilerin uygulamaya konulamaması gibi nedenleri söylemişlerdir. Bu kapsamda derslerde öğrencilerin uygulama ve tecrübe kazanabilecekleri özellikle mikro öğretim gibi bir çok teknik işe koşulabilir.
- Öğretmen meslek yeterliklerinden birini alan bilgisi oluşturmaya rağmen fen bilgisi öğretmen adayları aldıkları eğitim sürecindeki alan bilgisi hakkında olumsuz görüş bildirmişlerdir. Bu boyutta fen bilgisi öğretmenliği anabilim dallarında okutulmakta olan derslerin kur tanımları yeniden gözden geçirilebilir.
- Öğretmen adayları, geleceğin öğretmenlerinde bulunmalarını istedikleri özelliklerde kişisel ve mesleki değerler-mesleki gelişim kategorisi altında duyuşsal özellikleri ön plana çıkarmışlardır. Bu durum öğretmen adaylarının öğretmen olacak bireylere farklı anlam yüklediklerini göstermektedir. Bu kapsamda, alan bilgisi gibi bilişsel özellikler yanında özellikle kendini sürekli yenileme, saygın, aktif, güvenilir, kendine güvenen, hoş görülü, mesleğini seven, istekli gibi duyuşsal özelliklerinde dikkate alınması gerektiğini göstermektedir. Ancak fen bilgisi öğretmenliğini kazanan öğrencilerin yaklaşık yarıya yakını mesleği isteyerek gelmektedir. Bu durum fen bilgisi öğretmeni olarak atanacak olan öğretmenlerde sadece bilişsel yeterliklerin atama kriteri olarak alınmaması ve süreçte birçok duyuşsal becerinin de sonucuna dâhil edilmesi gerektiğini göstermektedir.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, K. Ü. (2003). *Etkili Öğrenme ve Öğretme*. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Akbaşlı, S. (2010). Öğretmen yeterlilikleri hakkında ilköğretim denetçilerin görüşleri. *Eurasian Journal of Educational Research*, 39.
- Aypay, A. (2010). Teachers' evaluation of their pre-service teacher training. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 9 (3), 1085-1123.
- Bekdemir, M., Işık, A. ve Çıkcı, Y. (2004). Matematik kaygısını oluşturan ve arttıran öğretmen davranışları ve çözüm yolları. *Eurasian Journal of Educational Research*, 16, 88-94.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi: Teknikler ve Örnek Çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2000). *Research Methods in Education*. New York: Routledge.
- Çakan, M. (2004). Comparison of elementary and secondary school teachers in terms of their assessment practices and perceptions toward their qualification levels. *Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences*, 37(2), 99-114.
- Çakır, Ö. (2005). Anadolu üniversitesi açıköğretim fakültesi ingilizce öğretmenliği lisans programı ve eğitim fakülteleri ingilizce öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumları ve mesleki yeterlik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (9), 27-42.
- Çapa, Y. ve Çil, N. (2000). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 69-73.
- Çelikten, M., Şanal, M. ve Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(19), 207-237.
- Çermik, H., Doğan, B. ve Şahin, A. (2010). Prospective elementary classroom teachers' motives for selecting teaching profession. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(2), 201-212.
- Çetinkaya Z. (2009). Türkçe öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *İlköğretim Online*, 8(2), 298-305.
- Çiltaş, A. ve Akıllı, N. (2011). Pedagogic qualifications of teachers. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(4), 64-72.
- Erdem, A. R. ve Şimşek, S. (2000). PAÜ eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenliği seçmelerinde etkili olan faktörler. *II. Ulusal Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu*, 18 Mart Üniversitesi. Çanakkale.
- Gordon, T. (1996). *Etkili Öğretmenlik Eğitimi*. (Çev.Aksay, E.). İzmir: Sistem Yay.

Gökçe, E. (2001). Üniversitelerin sınıf öğretmenliği programlarına devam eden öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşleri. *X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri, 1, 1432-1441*. Bolu.

Gürbüzürk, O. ve Genç, S. Z. (2004). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşleri. *inönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(7)*.

Kalaycı, Ş. (2009). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Kartal, T., Öztürk, N. ve Ekici, G. (2012). Developing pedagogical content knowledge in preservice science teachers through microteaching lesson study. *Procedia-Social and Behavioral Science Journal* (ISSN: 1877-0428), by Elsevier (www.elsevier.com).

Kılıç, D. (2003). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Erzurum: Aktif Yayıncılık.

M.E.B. (2008). *Öğretmen Yeterlikleri: Öğretmenlik Mesleği Genel ve Özel Alan Yeterlikleri*. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Genel Yayın No: 4600(73). Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.

Miles, M. B., & Huberman, A.M. (1994). *An Expedited Source Book Qualitative Data Analysis*. London: Sage Publication.

Murat, M., Aslantaş, H. İ. ve Özgan, H. (2006). Assessment of instructors with regard to instructional activities in classrooms. *Journal of Gazi Educational Faculty, 26(3), 263-278*.

Onural, H. (2001). Sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öğretmenlik mesleğini tercih etme nedenleri. *X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri, 1, 1299-1308*. Bolu.

Övet, O. (2006). *Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğini Tercih Etmelerinde Etkili Olan Faktörlerin Belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özabacı, N. ve Acat, M.B. (2005). Öğretmen adaylarının kendi özellikleri ile ideal öğretmen özelliklerine dönük algılarının karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, (42), 211-236*.

Özbek, R. (2007). Teacher candidates' perceptions about importance of personal, economical and social factors which effect their decisions to be teachers. *Firat University Journal of Social Science, 17(1), 145-159*.

Özbek, R., Kahyaoğlu, M. ve Özgen, N. (2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(2), 221-232*.

Özsoy, G., Özsoy, S., Özkara, Y. ve Memiş, A.D. (2010). Factors affecting pre-service teachers' choice of teaching as a profession. *Elementary Education Online, 9(3), 910-921*.

Öztürk, B., Doğan, S. ve Koç, G. (2005). Eğitim fakültesi öğrencileri ile fen-edebiyat fakültesi mezunlarının öğretmenlik mesleğine yönelik algılarının karşılaştırılması (gazi üniversitesi örneği). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (1), 1-22.

Sağlam, A. Ç. (2008). Müzik öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi. Dergisi*, 5(1), 59-69.

Semerci, Ç. (1999). Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum ölçeği. *Eğitim ve Bilim*, 23, 111.

Semerci, N. (2001). Üç farklı grubun öğretmenliğe ilişkin tutumları. *X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri*, 1, 818-825. Bolu.

Şahin Taşkın, Ç. ve Hacıömeroğlu, G. (2010). Examining preservice teachers' attitudes towards teaching profession in elementary education: a combination of quantitative and qualitative methods. *Elementary Education Online*, 9(3), 922-933.

Şen, H. Ş. ve Erişen, Y. (2002). Effective teaching specialities of teacher trainers working at teacher training institutions. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 99-116.

Şimşek, H. (2003). Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programına Devam Eden Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1).

Terzi A. R. ve Tezci E. (2007). Necatibey eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 52, 593-614.

Wiersma, W., & Jurs, S. (2005). *Research Methods in Education*. New York: Pearson Education Inc.

Yıldırım, Ş. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.